

VILNIAUS MOKSLINIŲ BIBLIOTEKŲ RANKRASTYŲ IR FONDŲ SUVESTINĖ

Lenkijoje iš spaudos išėjo mokslininkams skirtas vertingas informacinis suvestinis katalogas, supažindinantis su Vilniaus archyvų ir rankraštyŲ kolekcijomis. Jį Krokuvoje išleido dr. Maria Kocójowa, pati rinkusi Vilniuje medžiagą savo mokslinių kelionių į Lietuvą metu ir pavadinusi veikalą „Vadovu po Vilniaus rankraščių rinkinius“^{*}.

Leidinį parengti spaudai paskatino keletas aplinkybių. Kaip žinome, Antrojo pasaulinio karo metu nemažai archyvų žuvo, buvo sunaikinta, kiti priverstinai išvežti ir išsklaidyti po įvairias šalis. Išsaugotieji, ypač socialistinėse šalyse, dėl ideologinių barjerų ilgus dešimtmečius buvo neprieinami arba net įslaptinti. Šiuo metu, pasikeitus politinei situacijai, atsirado sąlygos parengti tarptautines mokslines rodykles, neberibojamas valstybės sienų. Todėl būtent dabar imtasi darbų, palengvinančių mokslininkams informacijos paieškas. „Laisvas mokslinės minties kelias,— rašo leidinio sudarytoja,— padės suvienyti Europą“

Tokia pirmoji kregždė ir yra minėtas „Vadovas“ po Vilniaus archyvus ir rankraštyŲ. Kad šį veikalą reikia išleisti, pritarė visų didžiųjų Vilniaus mokslinių bibliotekų ir archyvų direktoriai, konkrečių medžiagų apie žymiausius rankraščių rinkinius šiam žinynei teikė Vilniaus bibliotekų rankraščių skyrių ir archyvų darbuotojai. Jie visi yra išvardyti ir geru žodžiu minimi „Vadovo“ pratarinėje. Jų įnašas į šio veikalo pasirodymą taip pat nemažas.

Knygą sudaro keletas skyrių, suskirstytų pagal archyvinės medžiagos vietas Vilniuje. „Vadove“ yra istorinių statistinių žinių apie 232 Vilniaus mokslinės universiteto bibliotekos rankraščių fondus, aprašyti 325 Mokslų akademijos bibliotekos ir 174 Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos rankraščių rinkiniai, taip pat 766 Lietuvos valstybinio istorijos archyvo ir 60 Lietuvos centrinio valstybinio archyvo fondų. Iš leidinio sužinome apie Vilniuje saugomas pergamentų kolekcijas, asmenų archyvus, dvarų, bažnytinių valdų, įstaigų, draugijų, redakcijų ir mokyklų fondus. Veikalo prieduose suminėti rankraščiai apie Vilniaus mokslo bičiulių draugiją, švietimo problemas Vilniaus krašte. Iš Lietuvos centrinio valstybinio archyvo „Vadove“ paskelbti tie fondai, kurie teikia medžiagos apie Vilniaus švietimą 1918—1939 m., tų metų Vilniaus vidurines mokyklas, valstybines bei privačias lietuvių, baltarusių, rusų, lenkų žydų gimnazijas, mokytojų seminarias, veikusias 1921—1940 m. Knygos pabaigoje patei-

¹ Przewodnik po zbiorach rękopisów w Wilnie. Opracowała Maria Kocójowa. Kraków, 1993. 360 s.

kiami Vilniaus bibliotekų rankraštyių ir archyvų turimų spausdintų katalogų sąrašai, taip pat išsamios šio leidinio pavardžių, institucijų ir vietovardžių rodyklės. „Vadovas“ pagal savo turinį sumaniai suklasifikuotas, visos pozicijos iš eilės sunumeruotos, neskaidant numeracijos atskirais skyriais, todėl rūpimą dalyką, asmenį ar vietovardį čia lengva rasti.

Malonu, kad leidinio sudarytoja dr. M. Kocójowa atsižvelgė į mūsų prašymą ir išspausdino pagrindinį „Vadovo“ tekstą lenkų ir lietuvių kalbomis. Visi rankraščių aprašai pateikiami dviejomis kalbomis. Si naujovė spaudoje pasirodo pirmą kartą ir yra labai vertinga.

Veikalas atskleidžia mūsų rankraščių rinki ius platesniam pasauliui. Nesinorėtų trumpai pristatant knygą gilintis į jos trūkumus, kurių, beje, neišvengia nė vienas leidinys. Vieną kitą kritinę pastabą galėtume pareikšti nebent dėl „Vadovo“ korektūros klaidų, kurios krinta į akis lietuviškame tekste ir todėl jį sumenkina. Dalis tokių klaidų įsibrovė ir į aprašą, ir į rodykles. Tačiau reikia pripažinti, kad dauguma lietuviškų pavardžių pateikiamos autentiškai, tik asmenvardžių rodyklėje pasitaiko netikintų polonizmų, pavyzdžiui, vietoj Jono Jablonskio randame tik Jablonski Jan. Todėl pati rodyklė nelauktai parodo Lenkijos inteligentijos požiūrį į bendrus Vilniaus krašto mokslo, kultūros ir švietimo veikėjus. Žinoma, nemažai jų priklausė ir lenkų, ir lietuvių kultūrai. Todėl nederėtų nei vieniems, nei kitiems jų savintis.

Gaila, kad šis „Vadovas“ po Vilniaus mokslinių bibliotekų rankraštyių ir žymiausių archyvus nebus platinamas ir pardavinėjamas Lietuvoje. Gavome vos po kelis jo egzempliorius, ir juos dabar teturi didžiosios Vilniaus bibliotekos ir minėtieji archyvai. Vis dėlto ši knyga yra svarbus informacijos šaltinis ne vien Lenkijos mokslininkams, bet ir mums patiems, kol kas neturintiems panašaus leidinio, apimančio visus Lietuvos ar bent Vilniaus rankraščių archyvus. Būtų gerai, kad tokį žinyną išleistume mes patys ir galėtume jį pateikti mokslininkams kaip parankinę knygą. Toks rankraščių fondų sąvadas nurodytų, kur ir kokią archyvinę medžiagą tyrinėtojas galėtų rasti savo temai, ir neverstų mokslininko bėgioti iš vieno miesto pakraščio į kitą, nuo vieno archyvo katalogu prie kito. Taip sutaupytume laiko mokslo darbams parašyti.